

ENRIC BALAGUER

Un estiu amb Epicur

He fet les primeres operacions per instal·lar-me uns dies a Gines: he netejat la casa, m'he proveït de menjar i de beguda, he posat a punt la piscina... Amb tot, no han arribat encara ni l'hora ni el dia del trasllat: exàmens de juliol, cursos d'estiu, reunions de tribunals i faenes burocràtiques em fan viure a Alacant. Vaig preparant llibres, com el navegant que fa provisió d'aliments. Ara i ací, no és cap travessia en alta mar, només una etapa amb un canvi de vida, que suposa deixar endarrere obligacions, horaris, llocs, hàbits, sorolls... I suposa també tractar de connectar-se amb la terra, l'aigua i l'aire i donar senyals de vida als amics; permetre's converses intempestives, durant qualsevol hora del dia i de la nit; i quan la fosca, negra com la sutja, sembla poder amb tot en aquest Gines, contemplar el cel ple d'estels i la lluna que pastura per la carena.

És allò que hem oblidat de fer: mirar els estels, la lluna, conversar, interessar-nos per la vida dels altres... Estar desvagats i desprogramats. La contemplació és la felicitat.

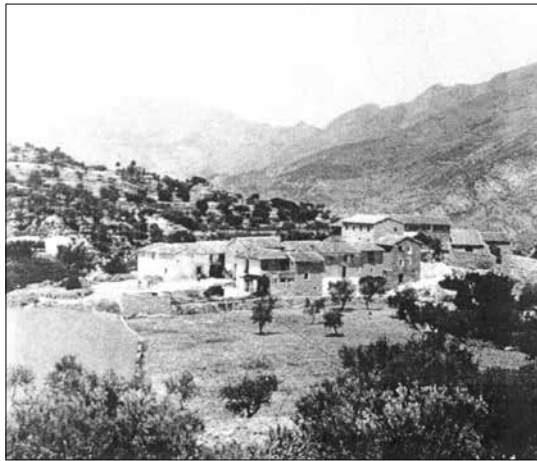
Aquest primer dissabte de juliol ha estat un dia especialment calorós. No sé quina temperatura teníem però sobrepassava les habituals d'aquestes dates. He posat el cos dins i fora de l'aigua de la piscina en un exercici alternatiu continuat,

Enric Balaguer (Guadalest, la Marina Baixa, 1959) és catedràtic de Literatura Contemporània a la Universitat d'Alacant. Assagista, crític literari i bloguer (manté el blog «A tall d'invocació»), és autor entre altres dels llibres *Ressonàncies orientals* (1999), *Contra la modernitat i altres quimeres* (2002), *El color i les paraules. Notes sobre Joan Fuster i la pintura* (PUV, 2007) i *Constel·lacions postmodernes* (PUV, 2015)

tot buscant alleugerir aquest feixuc càstig bíblic. Però ni així... A mitjanit, quan habitualment refresca, encara no es podia respirar amb lleugeresa.

Comence a llegir les *Obres Completes* —un volum prim— d'Epicur, en castellà. M'atrau el pensador, de bell antuvi, perquè li preocupa com acabar amb el sofriment o com assolir la felicitat. Hi proposa una fórmula atractiva: el *tretafarmakon*. Quatre remeis per assolir l'ataràxia (impertorbabilitat) o l'estat de benestar. El *tretafarmakon* combat la por a la mort, als déus, als falsos infinits i la por al mal. Epicur, a més, fa una defensa de l'amistat, com a proposta vital, i no de la parella o d'altres institucions; una actitud ben moderna i saludable. Comence a llegir-lo amb passió, quasi amb devoció.

Gines, en els anys quaranta, té l'aire d'un caseriu de llauradors pobres. Quina literatura podria inspirar? Simplement em porta al neorealisme italià i a obres com ara *Fontamara* d'Ignazio Silone, que és de 1930, on els llauradors poden bregar entre ells amb rancúnies sordes, inextingibles, per a establir a qui pertany un simple esbarzer. Recorde que en llegir la novel·la, hi vaig anar apuntant frases que la meua coneixença de l'entorn rural confirmava, com ara l'actitud dels llauradors amb la terra, que Silone equiparava a una relació de matrimoni. Mirant aquesta foto, trobe també ressonàncies que porten a Bufalino i la seua Sicília, a Pavese i el Piemont, Carlo Levi i el seu Éboli. I també a Víctor Català i el seu tros d'Empordà.

Gines als anys 1940

He preparat la terra per fer una horteta. Les dimensions són reduïdes: un centenar de metres quadrats. He hagut de posar una tanca de fil de ferro d'autopista. Cal impedir que els porcs senglars —ací els anomenen *javalins*— hi fussen tot destrossant les plantes. A banda de la tanca, he posat un fil amb penjolls de colors com el que fan servir en la construcció per indicar perill. Això els persuadirà també a ells —espere— d'explorar el subsòl de la terra.

Una vegada salvat aquest obstacle, he mamprés la superació d'un altre: el reg. He instal·lat mànigues amb els pertinents punts d'eixida i un programador a piles, per a fer reg a degoteig. Com que encara estic vivint a Alacant i la terra plantada necessita regar-se de manera puntual, espere que siga una bona solució. Però no sols farà la seua missió ara, sinó que, més avant, m'estalviarà faena.

Hi ha plantades tomates, bledes, albergínies, virones, dacsca, carabassetes, melons, i cogombres. La producció, tret de les tomates i les bledes, serà escassa, quasi simbòlica. Però em fa goig veure créixer les plantes en quatre dies. Observar com del no-res naixen fruits: el miracle de la vida.

En la primera part de l'explotació agropecuària, hi ha plantes no productives: saüc, sàlvia vera, artemira (*artemisa vulgaris*), poliol blanc, estèvia, valeriana, caputxina, calantxoe. Del calantxoe i de l'estèvia, no en sabia res fins que les vaig veure en el viver. La primera és una planta mexicana que té com a virtuts la prevenció i el guariment del càncer. La seua fesomia serva relació amb la pell dels cocodrils i, possiblement, amb la dels dinosaures. De debò! Mirar-la amb deteniment és ja un plaer. L'estèvia, per la seua banda, quan hom en mastega les fulles fa un gust dolç, però dolç, dolç. «És el sucre dels diabètics!» —em va dir el venedor. Molt bé: m'ho apunte, en faré provisió per substituir el de tota la vida.

Una de les sàlvies que he plantat no és altra cosa que allò que de xiquets anomenàvem «amor de fadrí», ja veus quin nom més bonic! Abans, tots els masos tenien dues plantes a l'entrada: l'amor de fadrí i els dompedros. Són plantes anomenades —per diferenciar-les de les autòctones— *històriques* i foren dutes pels viatgers d'Amèrica. Hi tenen al seu favor que no necessiten molta aigua i que són enormement agraïdes; els dompedros fan una constel·lació de flors amb colors molt vius: grocs, morats, rojos; en el cas de l'amor de fadrí, la planta floreix diverses vegades a l'any.

He sentit, en trasplantar especialment aquestes dues varietats, que feia una acció restitutòria i em deixava content. A veure si m'ajuden, també, a recuperar «aquelles hores de resplendor en l'herba».

Li faig arribar a una amiga poetessa, D. M., un exemplar de *La casa que vull*. De seguida em diu que ella no llegeix diaris, que això no és literatura, que Pla és un pensador, però no un escriptor... Uf! Com ho lamente. Per a mi aquesta prosa —no en va la cultive— és una de les millors —per dúctil, directa, amena— que un lector pot llegir. I Josep Pla —encara que no cal fer rànkings— és el millor, o un dels millors, escriptor de les lletres catalanes del segle XX.

Espanta un mica aquest posat radical que no sols exclou del gust personal una obra, sinó tot un gènere. I, a més, l'exclou de la literatura! Carai, quin atreviment! Darrere d'aquest judici va també Montaigne, i tota la seua família plena de membres amb glorioses aportacions. Reconec que pertorba una mica la inclusió literària de la prosa de pensament. És literatura? Si el cas fos el d'un Kant, o d'un Hegel o un Derrida, diria que no, però i Nietzsche? I Pascal? Algú podria traçar una ratlla nítida entre el Sartre o el Camus filòsof i el literat? El que passa a les lletres d'Ibèria és que, en general, tret potser d'Ortega y Gasset, la distància entre les proses de pensadors i d'escriptors és molt pronunciada. No sempre, però, ha estat així. En la cultura francesa, en canvi, la qüestió és més difícil d'escatir. On situar Montaigne, entre els escriptors o entre els pensadors?

Potser els textos de filòsofs perden components literaris en renunciar a la saviesa domèstica (ço és, el saber que es manifesta de manera ordinària en entorns quotidians) i centrar-se en qüestions abstractes. El fet cert és que hom pot dir que Montaigne, Spinoza o Schopenhauer —per no anar-nos-en a Epicur, Sèneca o Marc Aureli— no han tingut deixebles. I caldria potser donar un altre nom als seus llibres: què us sembla «llibres de saviesa»? —per diferenciar-los del pensament teòric que ha encunyat paradoxalment el de «filosofia». Ja sé que podríem posar-hi moltes objeccions, però tant se val. Com que les classificacions mai no satisfan plenament, convé moure fitxa per veure si millora la visió del panorama i/o la nitidesa del mapa. Al cap i a la fi, ens movem entre convencions.

Les hortalisses regades a les set del matí tenen ara, que són les deu, una secor considerable. Cap rastre d'aigua. Cal posar-hi el dit, en la tija de cada planta, per cons-

tatar que no hi ha gens d'humitat. La calor d'enguany és apoteòsica. L'aigua de la fonteta escasseja i aquestes foies, on tot pren un aspecte pansit, secallós, inert, comencen a tenir un aire saharià...

Aliades amb aquesta secor, han vingut malalties que acaben amb els pins i amb els ametlers. Els pinars tenen rogles d'arbres, per ací i per allà, amb certificat de mort. Mai no havia vist tants de pins secs. Un arbre tan fort, agressiu, despòtic... Són gegants però ara es mostren vulnerables. També a ells... A tots els arriba l'hora.

Un es cansa de tot... I em pregunte, com seria jo...? Per exemple: com seria jo si deixés de fer allò que faig i comencés a defensar les tesis polítiques de dretes? I si beneís l'opi del consumisme? I si comentés els programes i els personatges grocs que ixen per la tele, una Belen Esteban, posem per cas? I si anés a comprar roba al Corte Inglés? I si parlés sovint en castellà? I si defensés, com un energumen, tallar pins i carrasques per tot arreu? I fer pous en cada pam del sòl? I si exaltés la bellesa de les urbanitzacions amb gran xalets ran de mar? I les cases i edificis sense ordre, amuntegades on se vol i deixant ja els habitatges de tota la vida? I si llegís l'ABC? I si escoltés la COPE o Jiménez Losantos? I si reduís la vida dels caps de setmana a sessions intenses d'alcohol i drogues? I busqués fer vacances en platges tropicals i en complexos turístics d'alguna cadena multinacional? I si deixés de llegir llibres? I si canviés les converses amb els amics pels resultats del futbol? I si parlés de les nits que he passat encés en els braços de la passió més concupiscent? (Detallant-ne els components, esclar!, més escabrosos). Si fera tot això, seguiria essent jo?

En *La invenció de la soledat*, Paul Auster qualifica el seu pare de solitari, però alerta!, diu: «Solitari però no en el sentit d'estar sol. No solitari com Thoreau, per exemple, que s'exiliava d'ell mateix per descobrir qui era; ni solitari com Jonàs, que resava per a la seua salvació al ventre de la balena. Soledat com una forma de retirada, per no haver d'enfrontar-se a ell mateix, per a què ningú més el descobrís».

Aquest caràcter tancat del seu pare, l'autor l'atribueix a un fet terrible del seu entorn familiar. Es tracta d'un assassinat: la seua mare (la iaia de l'escriptor) va matar el seu home. I encara que no va anar a la presó, el fet va marcar la vida familiar d'una manera indeleble. Aquesta soledat-fugida en va ser una conseqüència.

Els migdies els passe a l'ombra de la morera. Hi corre l'airet, i s'hi està lleugerament bé en aquests dies de calda espectacular. A primera hora del matí he passat per l'horta: comence ja a collir alguna bleda, tomates i cogombres. Mire si s'ha regat bé i, de vegades, torne a regar-la perquè la calor d'aquests dies és infernal. Birbe, ço és, trac la brossa, les males herbes. Tot just és quan el sol ataca amb força en aquesta banda carasolada i totalment exposada a la insolència més virulenta del moment auroral.

Al final de la vesprada faig alguna cosa de jardineria. Ara, concretament, un camí de lloses, de pedres. Perquè més que lloses, són simples pedres amb unes dimensions rectangulars com de rajoles. Amb grava vaig pavimentant l'espai entre elles i faig el camí. Es tracta d'una jardineria burda, sense el toc urbà, d'artifici, amb tots els ets i els uts decoratius. Açò s'assembla —o vol assemblar-se— a un camí quasi natural.

Em molesta la literatura intransitiva. Aquella que fa mirar el seu creador i no allò creat. O bé aquella que fa que hom parle del divertiment, del joc, i no sé quantes coses més impensades, i no passa d'ací. Si escrivim és per dir alguna cosa. Alguna cosa de profit. La resta, sobra. Certament, no podem ser ingenus i cal aprendre la lliçó dels *barthes* i *derrides* que ens recorden que, d'alguna manera, dit amb els seus mots: «tot és llenguatge». En el sentit que el llenguatge no és natural, no és transparent. D'acord! Però aquesta mirada que serveix per descobrir aspectes fonamentals del nostre món és, per a alguns, un pretext per engrunsar-se en els mots, per traçar geometries i jocs, per abusar de metafisques absurdes. I per parlar per a no dir res. Diletantisme. Això dóna pas a actes gratuïts, exhibicionisme, narcisisme. Banalitat. Masturbacions.

La contemplació és la felicitat. Per a gaudir no cal posseir res, només esguardar sense neguit el que tenim davant. Ho podem aplicar, especialment, a paisatges, a cases, a persones, a gossos. Constantment m'ho dic a mi mateix.

Fa anys i panys que escric anotacions en llibretes i porte el que se'n diu un diari, en estat larvat, si més no. I n'he publicat fragments com els que formen *La casa que vull*. D'un temps ençà la llibreta d'anotacions perdura temps i temps. Primer, perquè vaig obrir un blog per Internet. En aquest, he anat publicant, sobretot, els

comentaris de les obres llegides i també les de cinema, de pensament. Més recentment, he fet acte de presència en el *facebook*, on al costat d'enllaços a textos del blog, hi consigne activitats com ara viatges, alguns actes socials o culturals, lectures... El diari, així, està pràcticament reduït a anotacions desubicades entre l'un i l'altre mitjà. Quin és el destí dels diaris en l'era digital? Supose que obliga a replantejar-se moltes coses. A mi, de moment, em fa visitar el blog i el *facebook* per tal de completar aquestes anotacions.

No és hora de podar les buguenvíl·lees (que per cert, la planta rep el nom de l'almirall francès que la va portar d'Oceania). Però de les dues que tinc observe la pobresa d'una i la puixança de l'altra. Les dues estan en testos, tenen la mateixa edat i les regue i els pose adobs per igual. Tanmateix, una es desplega amb ganes de viure; l'altra, sempre en lluita, té un aspecte pobre. Potser no d'estar a punt de morir, però sí de raquitisme i de malaltia. Com explicar-ne les causes? Motius materials? Motius psicològics? Com es reparteix la *joie de vivre* entre les plantes?

De tant en tant m'agrada pensar en dos amants que es besen, que cavalquen l'un sobre l'altre. El plaer engendra passions, el desplaer, atrocitats.

«In arcadia ego». Mai no m'ha agradat l'escriptura de temes bucòlics. Ara, ací a Gines vaig de l'horteta a l'estudi, a llegir un llibre, o a escriure aquestes anotacions, o a desplegar l'esquema d'algun article. Després passege, em banyo i llig a la piscina, dine, faig la migdiada i em pose a fer *mineus* de jardineria. I me'n torne a llegir o escriure. També puc acompanyar l'activitat intel·lectual amb una cerveseta, o amb un got de vi. I converses per telèfon, visites... Però de la terra als llibres i dels llibres i les quartilles a la terra. Per això m'he identificat amb aquest poema de Vicent Andrés Estellés: «Jocs prohibits»:

M'agradaria escriure en una andana,
entre els canyissos on estan les cebes,
entre els fesols i les panolles, entre
l'olor calent de les garrofes. Pense
les carabasses al balcó, com pengen
els tomàquets i els alls i les pebreres;

pense els melons per a cap d'any penjats
 amb un cordell en una biga. Veig
 la teranyina desenvolupant
 un tema únic de cristall i música,
 i resulte llavors l'home feliç,
 encara que m'estiga lleig de dir-ho.

Si la poesia d'Estellés té un component destacat és la seua força tel·lúrica. En aquest poema ho mostra de manera fefaent. Escoltar la terra sembla un reflex natural en el poeta.

Boris Cyrulnik, un psicòleg especialista en la resiliència, en *Autobiografia de un espantapájáros*, observa com una vida pot donar pas a mil autobiografies diferents. Allò que importa és com articular el relat sobre el subjecte. Quina pel·lícula fem de la nostra vida. Tota història creada és un al·legat en legítima defensa. Cada relat autobiogràfic és una iniciativa d'alliberament, una reconciliació amb la pròpia història. Hom busca donar coherència a esdeveniments, guarir una ferida, donar forma a una imatge que ens pertorba...

Cada relat és vertader, perquè també ho són les quimeres i les fantasies. A condició que ens represente i ens identifique. Els homes sense història són dispersos i estan sotmesos al present com uns drogoaddictes. Quan algú no té memòria esdevé ningú. L'única manera de ser algú passa per fer una representació teatral d'un mateix. Tota autobiografia és, per això, una taula de salvació. Més que un gènere literari, com va dir un escriptor francès, és una necessitat existencial. En uns casos més imprescindible que en altres, però en tota persona, és un pas obligat. En determinades persones, delata unes mancances exagerades, en d'altres, l'enyor d'una infantesa dolça. Una autobiografia perfila una trajectòria, com una frase marca els punts d'un enunciat a través de la sintaxi. Hi posa fil i agulla a una multiplicitat de fets inconnexos i els cus. Sense autobiografia seríem com el Zelig, l'home-camaleó, de Woody Allen.

No es pot concebre un savi autèntic sense una fe profunda. En el que siga: en els pensaments propis, en creences, en l'espiritualitat, en la ciència, en el destí... La fe és necessària i més que buscar-la, hom la troba.

L'olor de sofre de les tomateres no és de les més desagradables de l'horta, però és de les més indelebles. Després de collir tomates, hom es passa el dia sencer olent-la en les mans, en la roba... Per a mi, en l'inventari de pudors desagradables del camp, cal parlar de l'olor a xinxà i de la merda del corral, és clar. En canvi, les cagarrutes de cabra, el bonyigo de matxo, són una altra cosa. El camp són pocs perfums i moltes olors intenses que anestesien els narius, com el tuf agre de la suor!

Passejar per Gines és trobar-se amb eres. Eres de batre blat, sobretot. La major part són al costat de cases, de caserius o de masos, però d'altres s'escampen per foies i bancals. En les eres es batia el blat, també la civada, els cigrons, les lleties. Els xiquets jugàvem en el pallús i les gallines femejaven esgratinyant grans o cuquets. Quina olor, la del pallús!

Les terres de Gines han encarnat la tríada mediterrània: blat, vi i oli. Les vinyes varen desaparèixer amb la fil·loxera, però n'han restat traces silencioses: cups, bótes velles, esportins podrits encara amb olor a vinassa; també hi ha cups de vi i botdegues en ruïnes. El blat fa temps que ha desaparegut: trenta anys?, quaranta? El cereal va lligat a la batuda els dies més forts de l'estiu, quan el sol queia a plom. Els homes es posaven mocador al cap, com els moros, fins cobrir-se el bescoll. Mentre treballaven entonaven cançons i veien trotar els animals amb lleugeresa. De tant en tant, agafaven el tiràs i amuntegaven el blat. Les garbes estaven ordenades geomètricament. (També la terra donava pas a l'artifici, a l'art arbitrari.)

Xiquets jugant un dia de batuda.

La primera vegada que vaig llegir *L'estrany* d'Albert Camus, em va recordar els dies de batuda. En el moment en què Mersault mata l'àrab en la platja, l'autor ens diu que «el sol queia a plom sobre l'arena i el resplendor del mar era insuportable», més avant hi afig «hi havia un halo enlluernador en la llum i la pols del mar». En apropar-se l'instant fatídic escriu: «em va parèixer que el cel s'obria en tota la seua extensió per a fer que ploquera foc». Això de «ploure foc» alguns dies d'agost no és cap llicència literària, sinó una realitat tangible.

D'intensitat en intensitat. L'assassinat no deixa de ser una intensitat. En una estona d'encegament, l'embriaguesa del sol pot trastornar qualsevol persona. Un sol que en els migdies de batuda feia ganes desesperades de buscar l'ombra, de beure en la botija, de jeure a la fresca.

Romàntica, en canvi, és l'estampa que Carles Salvador dibuixa en un dels seus poemes del batre: «Volta l'era sobre el trill / Vés xafant, molent la palla! / No digues tinc blat / si no està nugat / dins la saca». En llegir aquests versos hom pot sentir el trot dels animals amb *orelleres* encerclant la parva. I la luxúria...

La lubricitat lligada al blat, a l'estiu, a la puixança eròtica i genital, al tuf de les aixelles. A l'era de batre es bescanviaven mirades i somriures. No sols hi havia faena. Els cossos vibraven entre les carícies vegetals de la palla, en aquell oratge calorós de final de la vesprada. El dia es dilatava i la foscor tardava a venir, mentre els dompedros pacients cloïen les flors i el cel dibuixava un blau suau i tendre. De vegades, un llenç de núvols insinuava un blanc trencat, com el d'alguns quadres de Sorolla.

El desig esclatava amb tot el candor innocent. Els xiquets sentíem les primeres tensions púbiques i ens lliuràvem a unes pràctiques innocents, entre l'alegria i la pulsio. Les tiges trinxades exhalaven un baf ufanós, amb aqueix groc extasiat on ens rebolcàvem com animals en zel. Hi vaig veure moltes coses entre jocs, crits i soroll d'animals, però res no em va impressionar tant com un dia de batuda, a poqueta nit, en un caminet vora el barranc on hi vaig anar no sé perquè. En aquell punt dolç del vesprejar vaig veure dos cossos que es sacsejaven embogits: ell amb la cintura dels pantalons al turmell i ella sense falda. Era la primera vegada que veia un home i una dona nus. Hi vaig restar bocabadat molta estona: els cossos amb la pell blanca amb rodals foscos als pubis, el volum dels pits, els culs exultants... (El d'ell era pelut, mai no n'havia vist cap). La cintura els ballava. Gemegaven.

Els dies de batuda tenien un aire especial, revoltaven la vida quotidiana i les relacions entre els veïns. Els homes s'ajuntaven en colles i treballaven de manera conjunta, ajudant-se els uns als altres. De manera fraternal per a tots, les dones feien els dinars, arròs amb conill, paella... Els xiquets entràvem en les cases alienes sens cap mena de reserva, com si foren les pròpies. Quina sensació de llibertat! I de festa!

Passat el temps, en l'etapa universitària en què vaig militar en el marxisme, vaig arribar a imaginar el comunisme com els dies de batuda: permissivitat, ambient col·lectiu, fraternitat, cooperació, il·lusió comuna...

Multituds d'africans i asiàtics (sirians, iraquians, afganesos) travessen el Mediterrani per entrar a Europa. S'hi juguen la vida, alguns la perden i tots sofreixen d'una manera exacerbada el malestar, la precarietat del que suposa fugir amb allò que hom du al damunt. Europa no és cap paradís, però ells fugen de l'infern. Mig món amb colesterol i l'altre subalimentat, i amenaçat de mort. El planeta viu l'èxode més gran de refugiats després de la Segona Guerra Mundial. Què cal fer? Com ajudar-los?

Fa cinc anys, durant els primers dies de gener, vàrem visitar Síria. Quin país més bonic! La societat era molt avançada, comparativament amb els països de l'entorn. Com ocorre en els països àrabs: al costat d'una casa moderna o d'una mansió de luxe, hi havia una barraca. Però s'hi veia un país prou desenvolupat. Un anava pels carrers segur i cap xiquet —a diferència d'allò que ocorre a Egipte o al Marroc— no et volia vendre res o demanar, directament, almoïna.

Pensar que ara aquell país està en runes; que Alep, la ciutat més vella del món, és una ruïna; que la impressionant Palmira està amenaçada de destrucció i, sobretot, que la major part de la població del país està com està, em fa sentir una pena profunda.

Ara fa dos mesos que he deixat de ser regidor de l'Ajuntament del meu poble. Ho he estat durant els quatre anys de la legislatura i l'experiència ha estat suportable, però poc reconfortant. Em pregunte què hi he aportat i crec que poc, als ulls de la resta de regidors i de l'alcalde que havien decidit veure'm com l'enemic (era l'únic regidor de l'oposició). Com a experiència, evidentment hi ha coses de vàlua diversa. Mai no ens coneixem prou. En dues ocasions parlant en públic em vaig quedar sense saliva. No m'havia passat mai: em llançava a parlar i no podia fer-ho. Les paraules no m'eixien. Em gratava la gorja, i res. Quina desesperació! El cos va a la seua i no creu sempre a la ment.

Després de llegir *Una muerte dulce* de Simone de Beauvoir m'entren ganes de reprendre el text sobre el meu pare que vaig deixar a mitges. Han passat dos anys des que faltà. Els dies d'hospital foren especialment intensos i em varen remoure

allò que havia estat decisiu entre ell i jo: fets i moments viscuts, frases importants, missatges... Vaig sentir la necessitat d'escriure sobre la nostra relació. S'imposava la sinceritat i alhora hi havia alguna cosa que em frenava a exercir-la. El meu pare i jo mai vàrem congeniar. Ens teníem un recel mutu. Després d'escriure pàgines i pàgines, ho vaig deixar. Ara torne a sentir la necessitat de continuar, sobretot, amb aquell diàleg imaginari amb ell. El dol és més punyent amb persones que se n'han anat amb les quals ens quedaven coses pendents.

No és gens fàcil, però. Si tinc una necessitat d'emprendre la comunicació amb tot el que comporta de sinceritat, ajust de comptes, revisió de fets dolorosos, hi ha també alguna cosa que em paralitza. Hi ha molts mandats interiors que dificulten la comunicació sincera. Por? Vergonya? Desig de ser just? Em puc permetre expressar allò que sent? Em puc donar permís per desobeir? La major part de les vegades ho veig amb dificultats insalvables.

Vaig encapçalar l'escrit sobre el meu pare amb una citació d'Orhan Pamuk que deia que la mort d'un comença amb la mort del pare. I és ben cert. Quan moren els pares, inevitablement, malgrat l'edat que tinguem, ens sentim vulnerables. I no sols ens enfrontem amb la seua mort sinó amb la nostra. Anem en un tren i la pròxima parada és on hem de baixar.

En ma casa, no hi havia cap llibre. El meus pares no eren analfabets, però poc els faltava. Durant molt de temps, això em va fer desitjar profundament tenir un mestre, algú que m'ajudés, que em guiés en la vida, a nivell personal i a nivell professional. No tenir mestres, autèntics mestres, en el passat, em va produir una gran tristesa. Potser ara ho veuria d'una altra manera, però en l'adolescència em moria de ganes de trobar-ne un. Sempre m'han agradat les biografies, les autobiografies o els diaris, en definitiva els papers íntims i supose que ha estat —i encara ho és— una manera de suplir aquesta mancança. També, per un altre costat, no deixei d'estar ben content i satisfet d'haver estat el meu propi guia. D'haver estat el meu mentor, el meu propi pare. Sense arribar —ho descarte totalment— a ser el guru, esclar!, ni un mag de conte de fades.

Mirar aquestes pàgines com si foren la terra i les plantes de l'horta on cal cavar, esportar, posar adobs, regar... I després mirar les frases, els mots i l'impuls misteriós que els fa créixer.

L'ansietat, fruit de la meua neurosi, es manifesta a través de la força neguitosa de la impaciència.

L'alegria de la «Marxa turca» de Mozart; la delicadesa de «Per a Elisa» de Beethoven; la bogeria màgica del preludi de la «Suite número u» de Bach.

Mirar un gos i dir-li als ulls: «la veritable vida és absent».

Un amic i company de faena és un vertader obsés de sexe. En parla ara i adés, n'escriu, el defensa en públic i en privat, en fa acudits i bromes, conta succeïts verds... Empra la paraula «picant» sovint. Passen els anys i aquesta tendència s'incrementa. Històries que busquen, desitjos que imploren. Hi ha molt de boqueta, intuesc, però també de real, de realitzable i, potser, de realitzat.

En tot temps he pensat que es tracta de la seua resposta vital davant de l'amenaça de mort. Ara, rellegant un dels seus llibres detecte la seua necrofilia: atenció quasi morbosa als traspessos amb una descripció minuciosa dels rituals dels soterraments. Sembla que algú li hagués demanat un inventari de les defuncions del seu poble... Té, sens dubte, la mort ficada al cap. Com traure-se-la del damunt?

Hem començat ja les classes. Som a la segona setmana de setembre i les coses van a tota pastilla. En el tramvia, de bon matí, molts rostres d'estudiants frescos i relaxats. Pantalons curts, motxilles, samarretes, sabatilles esportives... La majoria, capcots, ditegen el mòbil. En els seients de davant de mi hi ha dos joves amb els genolls frec a frec; després, un ha tret tabac i paper i ha començat a enrotllar-se un cigarret. Ho feia amb un art especialment atent, entrenat, voluptuós. Posteriorment, l'altre ha fet el mateix: s'ha posat tabac al palmell de la mà, ha tret paper i un filtre i, amb un art estudiat, ha enrotllat el cigarret i se l'ha penjat darrere l'orella.

Just abans de baixar a la parada, he vist com un d'ells agafava la mà de l'altre amb un punt de tendresa i s'han mirat als ulls. Només posar els peus a terra, han encés els cigarrets i un núvol de fum ha aureolat els rostres. Al capdavant, hi ha tantes formes d'amanagar-se! ☺

juliol-agost-setembre 2015